

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 10/06/19

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Α.ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1.α

1. Λ
2. Σ
3. Σ
4. Λ
5. Σ

Α1.β

1. « Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα»
2. «ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν»
3. «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι»
4. «Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν –πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν»
5. «τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται»

B1. Αφού τα δύο αδέρφια άλλαξαν ρόλους, ο Επιμηθέας (επί + μητις = αυτός που πρώτα ενεργεί και μετά σκέφτεται) ανέλαβε να μοιράσει εφόδια στα ζώα και στον άνθρωπο και ο Προμηθέας την τελική επιθεώρηση. ο Επιμηθέας είναι αυτός που, όπως δηλώνει και το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις ἐπί + μῆδος), σκέφτεται μετά την εκτέλεση μιας ενέργειας και βρίσκεται αντιμέτωπος με τις συνέπειές της. Είναι «άμαρτίνοος» ή «ὀψίνοος». Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε αστόχαστο, απερίσκεπτο, επιπόλαιο, παρορμητικό. Στον μύθο του Πρωταγόρα παρουσιάζεται λόγω απρονοησίας να εξαντλεί όλα τα εφόδια στα ζώα και να αφήνει τον άνθρωπο εντελώς αβοήθητο και ανυπεράσπιστο.

Όσον αφορά, λοιπόν, τα ζώα η μοιρασιά που έκανε ο Επιμηθέας ήταν σοφή, αφού πέτυχε την αντισταθμιστική και ισόρροπη κατανομή εφοδίων για τη διαίωσιση όλων των ειδών. Ο Επιμηθέας ήταν σε θέση να επινοήσει, όχι όμως και να προνοήσει. Η επινόηση ως πράξη του νου επέτρεψε στον Επιμηθέα να μοιράσει εφόδια και να εξισορροπήσει αντιθέσεις ανάμεσα στα ζωικά είδη. Επρόκειτο όμως για μονομερή πράξη του νου από την οποία έλειπε η κατανόηση, αναγκαία για να προκύψει η δυνατότητα της πρόνοιας, της προβλεπτικότητας.

Από την αρχή τονίζεται η κατάσταση φυσικής αδυναμίας στην οποία βρέθηκε ο άνθρωπος λόγω της απρονοησίας του Επιμηθέα, η οποία ήταν αποτέλεσμα της πνευματικής του κατωτερότητας («οὐ πάνυ τι σοφὸς ὦν ὁ Ἐπιμηθεὺς»). Ενώ, λοιπόν, ο Επιμηθέας είχε δώσει με φροντίδα και σοφία όλα τα απαραίτητα εφόδια στα ζώα, στο τέλος της μοιρασιάς διαπίστωσε ότι βρισκόταν σε αδιέξοδο («ἤπόρει ὄ,τι χρήσαιτο»), γιατί τα εφόδια εξαντλήθηκαν και ο άνθρωπος έμεινε «ἀκόσμητος».

Η συμβολική/μυθική αυτή αποτίμηση του τρόπου, με τον οποίο ο Επιμηθέας μοίρασε τις φυσικές ιδιότητες στους ζωικούς οργανισμούς, αποκαλύπτει σταδιακά την πρωταγόρεια σκέψη. Η επιμηθεϊκή φάση, που αντιστοιχεί στον φυσικό χρόνο του βιολογικού σχηματισμού των ζωικών ειδών, κλείνει με το ανθρώπινο είδος το οποίο εμφανίζεται τελευταίο στη σειρά των ζωικών οργανισμών. Ως τελευταίο μένει «ἀκόσμητον», που σημαίνει ότι έχει τα λιγότερα φυσικά εφόδια για να επιβιώσει ως είδος στη φύση. Συνεπώς, η φυσική κατάσταση του ανθρώπου κατά το στάδιο σχηματισμού των ειδών μπορεί να αποδοθεί με την έννοια της «ἀπορίας», δηλαδή της φυσικής αδυναμίας και συγχρόνως της ανάγκης για εξεύρεση τρόπων και μέσων αντιμετώπισης της (ἤπόρει ὄ,τι χρήσαιτο). Ο άνθρωπος αναγκάζεται να αναζητήσει τον πόρο, τη λύση του προβλήματος και την υπέρβαση της δυσκολίας. Αξιοσημείωτη η τριπλή επανάληψη της απορίας στο κείμενο: ἤπόρει, ἀποροῦντι, ἀπορία.

Από την άποψη αυτή ο Πρωταγόρας προβάλλει από την αρχή τη φυσική ένδεια του ανθρώπου, γιατί, από τη στιγμή που ο άνθρωπος δεν διαθέτει φυσικά εφόδια αυτοσυντήρησης του είδους του, η ύπαρξή του εξαρτάται από τον ίδιο και όχι από τη φύση. Επίσης, έτσι θα οδηγηθεί λογικά στο διδακτό της αρετής και στη δικαίωση του ρόλου του ως δάσκαλου της ευβουλίας.

B2. Όταν ο Προμηθέας αντιλήφθηκε το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και εξέλιξή του.

Η μετάβαση του ανθρώπου από την κατάσταση των βιολογικών εξαρτήσεων στην αναζήτηση της αυτονομίας του συμβολίζεται με τον Προμηθέα και τη φιλόδοξη κλοπή των «δώρων» του για τον άνθρωπο από το εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Έτσι η κλοπή δεν κρίνεται ως παράβαση ηθικής φύσεως που δεν έπρεπε να γίνει, αλλά ως ευρηματική πράξη του Προμηθέα-

ανθρώπου που υπαγορεύεται από την ίδια την αρχή της αναπλήρωσης στη φύση, η οποία κατηύθυνε και τη μοιρασιά του Επιμηθέα. Τα «δώρα» αναπληρώνουν τη φυσική αδυναμία του ανθρώπου στον κόσμο. Η κατ' αναγκαιότητα, λοιπόν, παράβαση έχει πρακτικό αντίκρισμα στον άνθρωπο, καθώς η τεχνική και η γνώση της τέχνης της φωτιάς επιτρέπουν στον άνθρωπο να επινοεί τα προς το ζην και να εφαρμόζει πρακτικά τις επινοήσεις του. Ο άνθρωπος είναι σε θέση με τις δύο αυτές κατακτήσεις να μετασχηματίζει τους σχεδιασμούς και τις επινοήσεις του σε πρακτικό πρόγραμμα ζωής. Ειδικότερα η κατάκτηση τεχνικής συνδέεται με την ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, την οργάνωση της εργασίας ως κατασκευαστικής διαδικασίας, για παράδειγμα σπιτιών, όπλων, εργαλείων, με την επινόηση συμβολικών συστημάτων επικοινωνίας και αντιμετώπισης καθημερινών αναγκών, πχ. γλώσσα, γραφή, αρίθμηση, με την καλλιέργεια, πχ. γης, και με την αγωγή, καθώς όλα αυτά δεν είναι εξωτερικά προς τη φύση του ανθρώπου, αλλά την επηρεάζουν και οδηγούν τον άνθρωπο σταδιακά σε έλεγχο των παθών και οργάνωση της άμυνάς του προς τους άλλους.

«έντεχνος σοφία»: το επίθετο «έντεχνος» υποδηλώνει αυτόν που είναι μέσα στα όρια της τέχνης, τον έμπειρο, τον επιδέξιο. Στη φράση «έντεχνος σοφία», η λέξη «σοφία» υποδηλώνει τη σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη, τις τεχνικές γνώσεις. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός «έντεχνος» επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει, επομένως, πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτή που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία, δηλαδή τις θεωρητικές γνώσεις. Ως προς τις καλές τέχνες, η έντεχνη σοφία δεν σχετίζεται με τη σύλληψη της ιδέας ενός καλλιτεχνικού έργου, αλλά με την αναγκαιότητα χρήσης τεχνικών γνώσεων και εργαλείων για τη δημιουργία κάποιων από αυτά (πχ. Αρχιτεκτονική, γλυπτική).

Καταννούμε, λοιπόν, τον όρο ως τεχνογνωσία, η οποία επιτρέπει στον άνθρωπο να προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του που προωθούν την εν γένει παρουσία του στον κόσμο. Ειδικότερα, η τεχνογνωσία συνδέεται με τις τεχνικές δεξιότητες και την κατασκευαστική ικανότητα του ανθρώπου. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος είναι σε θέση να συλλάβει και να οργανώσει τη διαδικασία της εργασίας, η οποία συμπυκνώνει με τον καλύτερο τρόπο το άλμα του πρώην, απλώς «ζωικού οργανισμού» σε ήδη άνθρωπο που αποδεσμεύεται σταδιακά από τις αλυσίδες της βιολογικής νομοτέλειας και προ-νοεί για τις επόμενες στιγμές της ζωής του. Συνδεδεμένη με τη διαδικασία της εργασίας είναι η διαδικασία κατασκευής και επινόησης, καλλιέργειας και αγωγής. Με την κατασκευαστική και επινοητική ικανότητα ο άνθρωπος δίνει υπόσταση στους σχεδιασμούς του και τα ευρήματα του νου του, κατασκευάζοντας σπίτια, σκεύη, εργαλεία, όπλα, αλλά και προβαίνει σε επινοήσεις συμβολικών συστημάτων όπως η γλώσσα, η γραφή, η αρίθμηση, που διευρύνουν τα όρια της ελευθερίας του σε σχέση με τη βιολογική αιτιότητα. Με την καλλιέργεια (γης, γραμμάτων, τεχνών και καλών τεχνών) και την αγωγή διαμορφώνει σκόπιμα τις

προϋποθέσεις για παραγωγή έργων και μέσων και για νέες δημιουργίες μέσα από την αξιοποίηση εργαλείων και γνώσεων τεχνικής.

Όμως, η συνολική διαδικασία γίνεται συγχρόνως και τρόπος αγωγής της φύσης του, τρόπος εξέλιξης και διαμόρφωσής του, καθώς περιέρχεται στη θέση να ελέγξει τα πάθη του, να τιθασεύσει το ένστικτο και να οργανώσει τις άμυνες του εαυτού του στον αγώνα επιβίωσης.

«Στην εξέλιξη του μύθου και στο εδάφιο «Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ... ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται» παρατηρούμε την επιμονή του αφηγητή στη σημασία των «δώρων» («περὶ τὸν βίον σοφίαν ...εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου»). Η δυναμική της ιστορίας είναι φανερή: πιο πάνω από την τεχνική είναι η πολιτική, αλλά όχι ακόμη για τον άνθρωπο. Προηγείται η επίλυση ζωτικών αιτημάτων των υλικών συνθηκών ύπαρξης του ανθρώπου, η οποία στη συνέχεια του επιτρέπει να σκεφτεί για τα επιτεύγματά του, την κυριαρχία του στη φύση και την προαγωγή των συνθηκών ζωής του. Κάθε στάδιο προετοιμάζεται από το προηγούμενο και προετοιμάζει το επόμενο σε μια δυναμική πορεία, όπου η κάθε κατάκτηση γίνεται βάση για την επόμενη με πολύ κόπο και με μεγάλο τίμημα κάποιες φορές, οπωσδήποτε καθόλου ανώδυνα. Κάθε επίτευγμα απαιτεί ανυπολόγιστες θυσίες σε μια πορεία συνεχούς αναζήτησης του καλύτερου. Και αυτή τη διπλή διάσταση της επιτυχίας και του τιμήματός της υπενθυμίζει η λιτή αναφορά στην τιμωρία του Προμηθέα. Το επίτευγμα για να έχει αξία και διάρκεια προϋποθέτει αυταπάρνηση και ανιδιοτέλεια και αυτό το υπαινίσσεται η φράση του Πρωταγόρα στην οποία φαίνεται ότι ο θεός που λυπήθηκε τους ανθρώπους και έκλεψε τη φωτιά, τιμωρήθηκε για την πράξη του.

«εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηναῖς καὶ Ἡφαιστοῦ οἶκημα τὸ κοινὸν»

Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Ἡφαιστος και η Αθηνά συνδέονταν πολύ στενά μεταξύ τους. Μάλιστα, σε πολλά μέρη της αρχαίας Ελλάδας οι δύο θεοί λατρεύονταν μαζί σε κοινές γιορτές, όπως αυτές των Απατουρίων και Χαλκείων, ενώ υπήρχαν και κοινά ιερά που αφιερώνονταν σε αυτούς, όπως αυτό στην Αγορά της αρχαίας Αθήνας. Ειδικότερα, η Αθηνά γεννήθηκε από το κεφάλι του Δία, ήταν η θεά της σοφίας και των τεχνών και αντιπροσώπευε τη γνώση. Ο Ἡφαιστος ήταν γιος του Δία και της Ἥρας, λατρευόταν ως θεός της φωτιάς και αντιπροσώπευε τις πρακτικές γνώσεις. Επιπλέον, η Αθηνά ήταν παιδαγωγός του γιου του Ἡφαιστού, του Εριχθονίου.

Η αναφορά του Πρωταγόρα στην Αθηνά και τον Ἡφαιστο και στο εργαστήριο τους συνιστά και έναν σαφή υπαινιγμό οργάνωσης της θεϊκής κοινότητας στη βάση ενός «καταμερισμού των εργασιών», όπου ο Δίας κατέχει την ύψιστη πολιτική τέχνη, ενώ η Αθηνά και ο Ἡφαιστος καταγίνονται με τέχνες συνδεδεμένες με την αντιμετώπιση των καθημερινών αναγκών επιβίωσης, την πρακτική επινοητικότητα και την κατασκευαστική ικανότητα.

Η τιμωρία του Προμηθέα «Προμηθέα δὲ ... κλοπῆς δίκη μετῆλθεν»

Ο Προμηθέας τιμωρήθηκε σκληρά για την πράξη κλοπῆς που έκανε από αγάπη προς το ανθρώπινο γένος. Στο κείμενο αναφέρεται πολύ λιτά ότι ο Προμηθέας δικάστηκε για κλοπή εξαιτίας της απρονοησίας του αδερφού του, του Επιμηθέα. Ο Πρωταγόρας συνδέει την αφήγησή του με τη γνωστή μυθική

ΚΥΚΛΟΣ

αφήγηση για την τιμωρία του Προμηθέα, την οποία παραλείπει ως γνωστή «ἤπερ λέγεται». Βέβαια, άλλες πηγές αναφέρουν ότι ο Δίας, οργισμένος από την πράξη του, του επέβαλε μια σκληρότατη τιμωρία: τον έδεσε με αλυσίδες σε έναν βράχο του Καυκάσου και έστειλε έναν γυπαετό να του κατασπαράζει το σκώτι, το οποίο ξαναγινόταν τη νύχτα. Από το μαρτύριο αυτό, που επαναλαμβανόταν καθημερινά, τον απάλλαξε ο Ηρακλής σκοτώνοντας το σαρκοβόρο πουλί.

B3.

1. Σ
2. Σ
3. Λ
4. Σ
5. Λ

B4.

είμαρμένη – μερίδιο
 ἔξιέναι – εισιτήριο
 ἔσχε – σχήμα
 κλέπτει – κλεψύδρα
 λαθών - λήθη

B5. Ο Προμηθέας και ο Επιμηθέας ήταν Τιτάνες, γιοι του Ιαπετού και της Οκεανίδας Κλυμένης. Ειδικότερα, στον Πρωταγόρειο μύθο ο Προμηθέας είναι αυτός που, όπως δηλώνει και το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις προ + μήτις = σκέψη), σκέφτεται πριν κάνει κάτι, σταθμίζει τις συνέπειες και έπειτα προβαίνει σε πράξεις. Αποκαλείται σοφότερος των Τιτάνων, «αιολόμητις», βοηθός του Δία. Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε προνοητικό, διορατικό, σώφρονα, συνετό, προσεκτικό. Στον μύθο του Πρωταγόρα παρουσιάζεται ως ευεργέτης του ανθρώπου, καθώς με τα δώρα που έκλεψε από τους θεούς (τη φωτιά και την έντεχνη σοφία) βοήθησε τον άνθρωπο να κυριαρχήσει πάνω στη φύση και να αναπτύξει πολιτισμό. Για την πράξη του αυτή δικάστηκε και καταδικάστηκε.

Στο έργο του Αισχύλου «Προμηθεύς δεσμώτης» ο ίδιος ο Τιτάνας παρουσιάζεται με αυταρέσκεια που τονίζεται από τη χρήση ά ενικού να σώζει το ανθρώπινο γένος εφοδιάζοντας το με όλα τα απαραίτητα για την επιβίωσή του. Ο τραγικός ποιητής βάζει τον Προμηθέα να επινοεί για χάρη του ανθρώπου το σύνολο του υλικότεχνικού πολιτισμού. Αναλυτικότερα εφευρίσκει την ιατρική επιστήμη για την καταπολέμηση του πόνου, αναπτύσσει την τέχνη της μαντικής και της οιωνοσκοπίας ως μέθοδο πρόβλεψης και ερμηνείας των φυσικών φαινομένων. Τέλος ο Προμηθέας αναφέρεται στο σύνολο της τεχνολογίας και των υλικών του υλικότεχνικού πολιτισμού που έδωσε στον άνθρωπο προκειμένου να του εξασφαλίσει την αφθονία των αγαθών και την επιβίωση.

Καταληκτικά γίνεται αντιληπτό ότι και στο δύο αποσπάσματα ο Προμηθέας εμφανίζεται ως σωτήρας του ανθρώπινου γένους το οποίο είχε μείνει ακόσμητο και ενδεές εξαιτίας της απρονοησίας του Επιμηθέα. Στον Πρωταγόρειο

ανθρωποκεντρικό μύθο ο Τιτάνας εμφανίζεται να μην έχει άλλη επιλογή πέρα από την κλοπή για το λόγο αυτό και τιμωρείται. Στο έργο του Αισχύλου ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ο αποκλειστικά υπεύθυνος για τον μη αφανισμό των ανθρώπων.

Γ.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Εγώ μπορεί να είμαι απλός άνθρωπος, γνωρίζω όμως ότι καταρχάς είναι καλύτερο να διδάσκεται κανείς την αρετή από την ίδια του τη φύση, και κατά δεύτερο λόγο (να διδάσκεται) από όσους πραγματικά γνωρίζουν κάτι για την αρετή, και όχι από αυτούς που κατέχουν την τέχνη να εξαπατούν. Ίσως λοιπόν τα λόγια μου δε μοιάζουν με αυτά των σοφιστών γιατί δεν επιδιώκω κάτι τέτοιο.

Γ2. Ο Ξενοφών διατυπώνει σοβαρές επικρίσεις για την επιρροή που ασκούν οι σύγχρονοί του σοφιστές στους νέους και προβάλλει τον εαυτό του ως αληθινό δάσκαλο. Αρχικά αναφέρει ότι οι σοφιστές ενώ υποστηρίζουν ότι καθοδηγούν τους μαθητές τους με σκοπό την απόκτηση της αρετής, στην πραγματικότητα καταφέρνουν ακριβώς το αντίθετο (φασί μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ' ἐπὶ τοῦναντίον). Ἄλλωστε, όπως αναφέρει ο Ξενοφών, κανένας νέος δεν έχει καταστεί ενάρετος με τη διδασκαλία των σοφιστών (οὔτε γὰρ ἄνδρα που ἐωράκαμεν ὄντιν' οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν). Επιπροσθέτως ούτε με τα συγγράμματά τους οδηγούν τους μαθητές τους στην αρετή (οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρή ἀγαθοὺς γίγνεσθαι) και αυτό συμβαίνει επειδή αποπροσανατολίζουν τους μαθητές τους από τα χρήσιμα πράγματα στη ζωή (ἐτέρων κωλύει χρησίμων καὶ διδάσκει κακά) και τους παρασύρουν σε επιφανειακές μόνο ηδονές (περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται, ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναὶ, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι). Στη συνέχεια του κειμένου ο Ξενοφών κατηγορεί με δριμύ τρόπο τους σοφιστές (μέμφομαι οὖν αὐτοῖς τὰ μὲν μεγάλα μειζόνως). Υποστηρίζει ότι το ύφος τους είναι επιτηδευμένα εξεζητημένο (τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται), και δεν εκφράζονται με αποφθέγματα, τα οποία είναι τα μόνα που με τη συμπυκνωμένη σοφία που διαθέτουν, που μπορούν να μορφώσουν τους νέους και να τους οδηγήσουν στην αρετή (γνώμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ). Τέλος ο Ξενοφών αναφέρει ότι το μοναδικό επίτευγμα των σοφιστών είναι ότι καταφέρνουν να εξαπατήσουν τους νέους με τη διδασκαλία τους (ὑπὸ τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἐχόντων) καθώς το ενδιαφέρον τους περιορίζεται μόνο στη χρήση επιτηδευμένων ὀρων και όχι στην ηθική (ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειε, γνώμαι δέ, εἰ καλῶς ἔχοιεν).

Γ3.α.

ἄνδρα : ἄνδρας
ὄντινα: οὐστίνας
γράμματα: γράμμα
ῶν : οὖ

Γ3.β.

Ρήματα που βρίσκονται σε πληθυντικό αριθμό:

ἔωράκαμεν
ἐποίησαν
παρέχονται

Υποτακτική αορίστου ενεργητικής φωνής:

ἔωράκαμεν : ἴδωμεν
ἐποίησαν : ποιήσωσι(ν)
παρέχονται : παράσχωσι(ν)

Γ4. α.

Αναγνώριση Υποθετικού λόγου:

Υπόθεση: εἰ ἔχοιεν (εἰ + ευκτική)

Απόδοση: ἂν παιδεύσειε (Δυνητική Ευκτική)

Είδος: Απλή σκέψη του λέγοντος

Πρόκειται για έναν απλό, ευθύ υποθετικό λόγο που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Μετατροπή Υποθετικού λόγου σε Προσδοκώμενο:

Υπόθεση: ἐάν (ἂν, ἦν) ἔχωσιν (ἐάν + Υποτακτική)

Απόδοση: παιδεύσει (Οριστική Μέλλοντα)

ἢ ἂν παιδεύσειε (Δυνητική Ευκτική που ισοδυναμεί με μελλοντική έκφραση)

Γ4. β.

Έχουμε **παθητική σύνταξη** (όπου δίνεται έμφαση στην πράξη και όχι στο υποκείμενο που ενεργεί) και **αττική σύνταξη** (το ρήμα δεν συμφωνεί στον αριθμό με το πληθυντικό ουδέτερο υποκείμενό του) :

Αναλυτικά η σύνταξη:

γέγραπται: ρήμα

πολλά: υποκείμενο (αττική σύνταξη)

αὐτοῖς: δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου ή του ποιητικού αιτίου

Η εκφώνηση ζητούσε να μετατραπεί η αρχική πρόταση ώστε να τονίζεται το πρόσωπο που ενεργεί. **Για να τονιστεί το πρόσωπο που ενεργεί πρέπει να μετατρέψουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική :**

Αὐτοὶ πολλά (γράμματα) γεγράφασι (ν).

Καλομοίρη Κατερίνα

Σταυρακάκη Νατάσα

Φροντιστήριο «ΚΥΚΛΟΣ» στο Γάζι